

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ISH HAQI HISOBINI OPTIMALLASHTIRISH MASALALARI

Boburjon Mamadaliyev

Andijon davlat texnika instituti “Buxgalteriya hisobi va audit” yo‘nalishi talabasi

Jamshidbek Teshaboyev

Andijon davlat texnika instituti “Buxgalteriya hisobi” kafedrası o‘qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20570683>

Annotatsiya. Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida ish haqi hisobini optimallashtirishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Elektron hisob-kitob tizimlari, avtomatlashtirilgan moliyaviy platformalar va raqamli audit vositalari ish haqi hisobini tezkor, aniq va samarali qilish imkoniyatlari o‘rganiladi. Shuningdek, ish haqi hisobini optimallashtirishning samaradorlik va xatoliklarni kamaytirishga ta’siri ko‘rsatib beriladi.

Аннотация. В данной статье анализируются теоретические и практические аспекты оптимизации расчета заработной платы в условиях цифровой экономики. Рассматриваются возможности электронных систем учета, автоматизированных финансовых платформ и цифровых инструментов аудита для обеспечения быстрого, точного и эффективного расчета заработной платы. Также демонстрируется влияние оптимизации расчета заработной платы на повышение эффективности и снижение ошибок.

Abstract. This article analyzes the theoretical and practical aspects of optimizing payroll calculation in the context of the digital economy. The possibilities of electronic accounting systems, automated financial platforms, and digital auditing tools for ensuring fast, accurate, and efficient payroll processing are examined. The impact of payroll optimization on efficiency improvement and error reduction is also demonstrated.

Kalit so‘zlar: ish haqi, raqamli iqtisodiyot, optimallashtirish, elektron hisob-kitob, moliyaviy avtomatlashtirish.

Ключевые слова: заработная плата, цифровая экономика, оптимизация, электронный учет, финансовая автоматизация.

Keywords: payroll, digital economy, optimization, electronic accounting, financial automation.

Kirish

Raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi bilan korxonalar va tashkilotlar ish haqi hisobini aniq, tezkor va samarali qilish zaruratini his qilmoqda. Ish haqi tizimlarini raqamlashtirish va avtomatlashtirish nafaqat xodimlarning moliyaviy huquqlarini himoya qilish, balki moliyaviy resurslarni optimal boshqarish imkonini ham beradi. Shu bilan birga, raqamli hisob-kitob platformalari va elektron audit vositalari ish haqi hisobini optimallashtirish jarayonida xatoliklarni kamaytirish, vaqt va xarajatlarni tejashga xizmat qiladi.

Kirish qismida, shuningdek, raqamli iqtisodiyot sharoitida ish haqi hisobini optimallashtirishning strategik ahamiyati va zamonaviy korxonalaridagi amaliy ehtiyojlari ta’kidlanadi. Bu jarayonlar orqali tashkilotlar o‘z ish haqi siyosatini yanada samarali, shaffof va nazorat qilinadigan holga keltiradi.

Adabiyotlar tahlili

Maqolalar va tadqiqotlar ko‘rsatadiki, raqamli iqtisodiyot sharoitida moliyaviy ishlar va hisob-kitoblarni avtomatlashtirish korxonalar samaradorligini oshirish uchun muhim omil

hisoblanadi. Mirmahmudovning tadqiqotida bulutli texnologiyalar, sun’iy intellekt va blokcheyn kabi innovatsion vositalar orqali ish haqi hisobining tezlik, shaffoflik va xatoliklarni kamaytirish jihatlari tahlil qilingan [1].

Shuningdek, Ro’ziboyev Zoirjon Toxirovich o’z asarida “Raqamli O’zbekiston – 2030” strategiyasining raqamli texnologiyalarni buxgalteriya hisobi – shu jumladan ish haqi hisobini raqamlashtirish – tizimini modernizatsiya qilishga qaratilganligini ta’kidlaydi [2]. Unga ko’ra, elektron hisob-kitob tizimlarini joriy etish hisob jarayonlarini tezlashtirish, axborot xavfsizligini oshirish va inson omilidan kelib chiqadigan xatoliklarni kamaytirishga xizmat qiladi.

Boshqa olimlar raqamli transformatsiyaning umumiy iqtisodiy jarayonga ta’siri hamda bu jarayonda moliyaviy amaliyotlarni optimallashtirish zarurligini qayd etgan. Masalan, Sultonova raqamli iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobi va elektron hisobot tizimlarini joriy etish orqali an’anaviy usullarga nisbatan hisob-kitobning tezroq, samaraliroq va nazorat qilinadigan holga kelishini ta’kidlaydi [3]. Bu holat ish haqi va boshqa moliyaviy to’lovlarni hisoblash jarayonlarini optimallashtirishga to’g’ridan-to’g’ri ta’sir ko’rsatadi.

Ushbu qarashlar birgalikda ko’rsatadiki, raqamli iqtisodiyot sharoitida ish haqi hisobini optimallashtirish uchun elektron tizimlarning joriy etilishi shart bo’lib, bu jarayonda innovatsion texnologiyalar samaradorlikni oshirish, xatoliklarni kamaytirish va moliyaviy boshqaruv jarayonlarini integratsiyalash imkonini beradi.

Metodologiya

Ushbu tadqiqotda ish haqi hisobini optimallashtirish jarayonini o’rganish uchun sifat va miqdoriy tahlil metodlari birgalikda qo’llanildi. Avvalo, mavjud elektron hisob-kitob tizimlari va moliyaviy avtomatlashtirish platformalarining amaliy ishlashi tahlil qilindi. Shuningdek, raqamli iqtisodiyot sharoitida ish haqi hisobini optimallashtirish bo’yicha ilg’or tajribalar solishtirildi va samaradorlik indikatorlari aniqlashga harakat qilindi. Tadqiqot jarayonida statistik ma’lumotlar, korxonalar ichki hujjatlari va moliyaviy hisobotlar asosida eksperimental modellashtirish ham amalga oshirildi. Shu yo’l bilan, ish haqi hisobini optimallashtirish strategiyalari va ularning amaliy natijalari aniqlik bilan o’rganildi.

Tahlil va natijalar

Tahlil natijalari shuni ko’rsatadiki, ish haqi hisobini raqamli tizimlar orqali optimallashtirish samaradorlik va aniq natijalarni sezilarli darajada oshiradi. Xususan, bulutli hisoblash va raqamli ish haqi boshqaruv tizimlari joriy etilgan korxonalarda to’lovlarni hisoblash va xodimlar ma’lumotlarini boshqarish jarayoni an’anaviy qo’lda amalga oshiriladigan tizimlarga nisbatan tezroq va kam xatolik bilan amalga oshganligi aniqlangan [4].

Tadqiqotlarda shuni ham ko’rsatadiki, raqamli HRM (Inson Resurslarini Raqamli Boshqarish) tizimlari yordamida HR jarayonlarining samaradorlik ko’rsatkichlari sezilarli darajada oshgan; bu jarayonda tizimning foydalanish qulayligi va samaradorligi tashkilot samaradorligiga ijobiy ta’sir ko’rsatgan [5]. Buning natijasida, raqamlashtirilgan ish haqi hisobi bo’yicha korxonalar xodimlarga to’lovlarni vaqtida va to’g’ri amalga oshirish imkoniga ega bo’lishi bilan birga, boshqaruv jarayonida resurslar tejalishi ham kuzatilgan.

Quyidagi jadvalda bir qator tadqiqotlar asosida raqamli ish haqi tizimlarining amaliy samaradorligi ko’rsatilgan:

1-jadval

Raqamli tizimlar orqali ish haqi hisobini optimallashtirish samaradorligi

Tahlil qilingan tizim	Raqamli tizim turi	Asosiy samaradorlik va afzalliklar

Ish haqi hisobining avtomatlashtirilgan modeli	Bulutli texnologiyalar va sun’iy intellekt	Hisob-kitobdagi xatoliklar kamayadi, hisoblash jarayoni tezlashadi
HR jarayonlarini raqamlashtirish tizimi	Raqamli HRM platformalari	HR jarayonlari samaradorligi oshadi, xodim ma’lumotlarini boshqarish osonlashadi
Soliq va ish haqi raqamlashtirish tizimi	Ish haqi va soliq to’lovlarini elektron hisoblash	Mehnat bozori barqarorligi oshadi, moliyaviy resurslar samarali boshqariladi

Yuqaridagi tahlil asosida aniqlandi:

1. Xatoliklarni kamaytirish va tezlik ya’ni, raqamli tizimlar yordamida ish haqi hisob-kitoblarda inson omilidan kelib chiqadigan xatoliklar sezilarli darajada kamayadi va hisoblash jarayoni ancha tezlashadi. Bulutli texnologiyalar, avtomatlashtirilgan qaydlar va mobil ilovalar orqali ma’lumotlar real vaqt rejimida yangilanadi [6].
2. HR jarayonlari samaradorligi ya’ni, raqamlashtirish HR bo’limlarining samaradorligini oshiradi, chunki tizimlar xodimlar to’g’risidagi ma’lumotlarni avtomatik tarzda qayd etadi, tahlil qiladi va boshqaradi. Survey tadqiqotlarda bu jarayonning ishlash qulayligi va samaradorligi korxonada xizmat sifati va tezkor qaror qabul qilishga ta’sir ko’rsatgani qayd etilgan [7].
3. Mehnat bozorining barqarorligi ya’ni, ish haqi va soliq to’lovlarining raqamli tarzda amalga oshirilishi ishchi kuchi bozori barqarorligini oshiradi, bu esa korxonalar va davlat organlari uchun statistika va monitoringni qulay qiladi [8].

Natijalar shuni ko’rsatadiki, raqamli tizimlarni joriy etish ish haqi hisobini nafaqat optimallashtiradi, balki tashkiliy samaradorlik, moliyaviy boshqaruv sifati va bozor sharoitiga moslashuvni ham yaxshilaydi. Bu raqamli iqtisodiyot sharoitida zamonaviy korxonalar uchun strategik ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko’rsatadiki, raqamli iqtisodiyot sharoitida ish haqi hisobini optimallashtirish korxonalar va tashkilotlarning moliyaviy boshqaruv samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Elektron hisob-kitob tizimlari, bulutli texnologiyalar va raqamli HRM platformalari ish haqi hisob-kitob jarayonini tezkor, aniq va shaffof qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, xatoliklar kamayadi, resurslar tejiladi va korxonalar ichki nazorati kuchayadi.

Tahlillar shuni ko’rsatadiki, ish haqi hisobini optimallashtirish nafaqat moliyaviy jarayonlarni takomillashtiradi, balki tashkilotning umumiy strategik samaradorligini oshirish, xodimlarning ishga bo’lgan ishonchini mustahkamlash va mehnat bozorida barqarorlikni ta’minlashga ham xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, raqamli transformatsiya va innovatsion moliyaviy texnologiyalarni joriy etish har bir zamonaviy korxonalar uchun strategik ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Mirmahmudov, M. *Netto ish haqini hisoblashning innovatsion usullari*. Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot jurnali. Toshkent, Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot Nashriyoti, 2023, 45-52 bet.
2. Chugunova, M., va boshqalar. *Use of Digital Technologies for HR Management in Germany: Survey Evidence*. CESifo Economic Studies. Munich, Oxford University Press, 2023, 69-95 bet.

3. Nurjanah, Y., va boshqalar. *Management Strategy for Optimizing Worker Wage Management through SDLC-Based Digital Transformation*. Brilliance in Science Journal. Jakarta, IT Science Publishing, 2023, 102-116 bet.
4. Mamatqulova, M. *Ish haqi to'lovlari va soliqlarni raqamlashtirish orqali mehnat bozorining barqarorligini oshirish*. Advances in Economic Policy and Technology. Tashkent, Sci-P Publishing, 2025, 54-68 bet.
5. Islomov, A., Karimova, N. *Raqamli iqtisodiyotda moliyaviy avtomatlashtirishning ahamiyati*. Toshkent, Iqtisodiyot va Menejment Nashriyoti, 2021, 45-52 bet.
6. Ro'ziboyev, Z.T. *“Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida buxgalteriya hisobini raqamlashtirish*. Advances in Science and Sustainability. Toshkent, 2026, 12-28 bet.
7. Sultonova, M. *Raqamli iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobini tashkil etish masalalari*. Science Problems Journal. Toshkent, 2023, 33-47 bet.